

CERRAHLARIN DÜNYASI

-IV-

Jürgen Thorwald* • Kazım Ergin**

1884 yılı Aralık ayının ağrı dolu günleri, o ancak yüksek dozda morfin enjeksiyonları sayesinde bir parça seyahat edebilecek hale gelip Londra'yı terkettiğim günler, benim safra kesesi taşı hastalığımın en son yüksek noktası olmuştur. Hikayem on sekiz yıl önce başlamıştı. Hastalığın gidişi, beni bir çok kereler hasta olan safra kesemin cerrahi olarak çıkarılması fikrini düşünmeye sevketmiştir. Nitekim onlarca yıl önce mesane taşımın hikayesinde de çok tartışılan bir gelişmeye kendi hastalığım dolayısıyla şahit olmuştum. 8 Ocak 1867'de İngiltere'den Paris'e gelmişim. Daha önce Glasgow'da Prof.Dr.Lister'le karşılaşmamın ve karbol antisepsisi olayının heyecanı ile doluydum. Keza yirmi yıl önce de ilk narkoz hatıramla cerrahinin yeni ve önemli bir gelişme aşamasına tanık olmuştum. İlk kez hastane koşullarının yara enfeksiyonu kokusu ile dolmadığını, ilk kez ameliyat yaralarının carahatle dolup taşmadığını görmek üzerimde anlatılması imkansız bir etki bırakmıştı. Doğrusu Lister'in enfeksiyonlara ve yara ateşine almış olan cerrahi dünyasını fetihmesinin daha on yıldan fazla süreceğini benim dizginlenemez aceleciliğimle hesap edememiştim. O 8 Ocak akşamı, saat 8'de dünyaca tanınan ve o sıralarda Avrupa'da çalışmakta olan Amerikalı jinekolog Dr.Marion Sims ile akşam yemeği için Paris'in küçük fakat güzel bir lokantasında randevulaşmıştık. Akşamın bana hazırladığı süprizden ve daha sonra Sims'in bu olayda ne gibi rol üstlendiğinden tamamen habersizdim.

Yıllardan beri Sims, Amerika'daki baba ocağını görmemişti. Tanrının unuttuğu güney Karolinanın Lancaster bölgesinde bir çiftçi çocuğu olarak dünyaya gel-

miş, köy doktoru olarak Alabama'nın güneyinde, zenciler üzerinde ilk defa nisai ameliyatlarını yapmış, iç savaşın ilk yıllarında da Batı Avrupa'ya yapılan bir öğrenci seyahatine katılmıştı. Pariste vajinal fistüllerin tedavisinde kendi metodunu göstermiş ve Paris'li cerrahlar arasında büyük yankı uyandırmıştı. 1862 de New York'a döndü. Bir güneyli olarak kuzeydeki gelişmelerle uyuşamadı ve New Yorktaki bütün mallarını tasfiye edip ailesiyle birlikte 1863'te Avrupa'ya göç etti. O zamandan beri yığınlarla zengin hasta kadınlar tarafından kuşatılmış olarak Fransa ve İngiltere'de yaşadı. Kraliyet ailesinden zengin bayan Hamilton, hastaları arasındaydı. Hatta üçüncü Napalyonun hanımı kraliçe Eugenie de, onun hastası olarak birçok hafta St.Could'da onun tetkik ve tedavisinde kaldı. Bütün bu süre içinde o "güneyli" vatan sevgisini gizlemeden "kuzeyli" General Sherman'ın Old Lancaster boyunca yaptığı haydutluk seferindeki kurbanlara büyük bir servet vakfetti. savaş yıllarının büyük bir bölümünü kuzeyli kuvvetlerin askeri hastanelerinde geçirmiş olmam, Sims'le benim aramdaki ilişkiyi hiç etkilemedi. Ben onun muhteşem hanımı Therese'ya ve yedi çocuğuna 1861 yılında New York'ta bir çok kez yardımcı oldum. Şimdi yıllardan sonra ilk kez tekrar Avrupaya geldiğimden dolayı Sims ülkede özellikle iç savaştan sonraki gelişmeleri benimle konuşacağı için meraklıydı. Sims saat sekizi biraz geçte geldi. Şimdi elliüç yaşındaydı, ama hala dik ve biçimli gövdesi, kestane renkli saçları, yumuşak dudakları, koyu kahverengi çekici gözleri, hareketlerindeki çocuksu delikanlılık tavırları ve şıklığı ile dikkat çeken bir erkekti. Dünyada hiç bir kimse onun vahşi bir bölgede bir barakada

* Amerikalı cerrah bir ailenin cerrah olan torunu

** A. Ü. Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Profesörü

dünyaya geldiğini, babasının çiftçi, şerif, horoz döğüşü düzenleyicisi, tilki avcısı, bilardo hastası ve yazıyı ve hesabı yirmüç yaşından sonra öğrenmiş biri olduğunu imkanı yok düşünemezdi. Sims, John Bell'in bir cerrahta aradığı ideal nitelikleri taşıyan bir adamdı: "Apollo beyinli, aslan yürekli ve hanım elli."

Büyük bir coşku ile elini bana uzattı: "Aman tanrım. İşte sıra, işte memleketim." Çevremizdeki masalarda bulunanların meraklı bakışlarına hiç aldırmadan, yüreğinin derinliklerinden gelen "Aman Tanrım" lafını dört beş kez daha tekrarladi. Tam bu sırada, öncü hiçbir belirti olmadan sağ omuzumda çok şiddetli, batıcı ve bir an için nefesimi bile kesen bir ağrı duydum. Ağrı, şiddetli bir mide bulantısı ile birlikte gelmişti. O anda sanki bir yumruk sağ kaburga yayımın altını oymakta idi. Bu sert ve oyucu basınç önce künt ve itici bir ağrıya döndü ve hemen yaygınlaştı ve önce sırtıma, daha sonra da karnımın alt bölgesine yayıldı. Ağrı o kadar şiddetlendi ki zorla öne doğru eğildim, karnımın üstüne doğru büzüldüm ve ağızımdan künt bir inilti çıktı. O anda bir tek arzum vardı : Bu yerden bir an önce dışarı çıkmak ve çevredeki meraklı bakışlara bir eğlence fırsatı vermemek. Bütün arzum bu fikri yerine getirme üzerine yoğunlaşmıştı. Sıkılmış dişlerimin arasında şunu söyleyebildim: "Bir araba... başka birşey istemiyorum" Midemden sağ omuzuma doğru keskin bir hançer sokulmakta idi. Sallanarak dışarı çıktım. Dar sokağın duvarına tosladım. Birisi beni çekip yürütmeğe devam etti. Sesime bir türlü hakim olamıyordum, inliyor ve haykırıyordum. Hayal meyal bir araba görüyordum ve arabanın içine itildiğimi zorlukla farkediyordum. Araba hareket etti. Meydana gelen her sarsıntı yeni ve çok daha şiddetli ağrı atakları başlatıyordu. Bana sorular soruluyordu, ama bu soruları anlayacak durumda bile değildim. Araba durdu. Birisi aşağıya atladı. Bana çok uzun gelen bir aradan sonra geri döndü. Ağızıma birşeyler tıkiyordu. Dilimin üzerinde toz bir ilacın tadını duydum. Yutkundum ve bir çare bekledim. Yine çok uzun süren, bitmeyecek gibi gelen bir süreçten sonra ağrının şiddeti biraz azaldı. Yavaş yavaş, künt ve dayanılabilir bir ağrıya dönüştü. Çevremi ilk kez farketmeğe başladım. Arabanın fenerinin ışığı altında Sims'in endişeli, kahverengi gözlerine baktım. O : "Sizi kendi evime götürmek istiyorum" dedi. Başım dönüyordu. Bütün bu olaylardan dolayı özür diledim ve önceden aydınlatılmış olan evin giriş katına götürüldüm. Sims hemen bir divan çektirdi ve oraya uzanmama yardım etti. Sonra: "Daha önce de böyle bir nöbet geçirdiniz mi?" diye sordu. "Hayır" diye cevapladım. "Bu ilk kez oluyor."

Elbiselerimin sağ tarafıma yaptığı basınçtan kurtulmak için doğruldum. Sims'in yardımı ile dikkatlice ceketimi ve yeleğimi çıkardım. Gömlek ve pantolonunun düğmelerini çözdüm ve tekrar uzandım. Sağ elimi gömleğimin altından sokarak sağ kaburga yayı altına götürdüm. Karaciğer bölgesi en ufak bir dokunmaya dahi çok hassastı. Göbeğin sağ üst tarafına yapılan hafif ve kısa bir basınç bile derin, batıcı bir ağrının meydana gelmesine yetiyordu. Aklıma gelen teşhise karşı direniyordum ve kabul etmek istemiyordum. Daha henüz kırk yaşına bile girmemiştim. "Taş yapıcı" tipinde bir insan mıydım? Bu tipler çocukluk, hatta bebeklik yaşlarında, herhangi bir metabolik bir bozukluk sonucu mesanede, safra kesesinde ve böbrekte kendiliklerinden taş üretilip, bu taşlarla hayatlar boyunca mahvedici ve çoğunlukla ümitsiz bir savaşa mahkum olurlardı. Acaba ben de böyle "taş yapıcı" bir tip miydim?

Sims divanda yanıma oturdu. "Dr. Trousseau'ya haber gönderdim. Onu en azından isim olarak tanıyorum. Halen Paris'in en iyi dahiliyecisi ve klinisyenidir. Son yıllarda birlikte birçok konsültasyonlar yaptık. Kendisiyle dostluğum vardır. Sizi muayene etmek için neredeyse gelir. Teşhislerinde çok az yanıldığını ben şahidim." Üzerime eğilerek elini sağ tarafıma koydu. Ağrı hemen daha belirgin hale geldi. Sanki ağrı, onu engellemeye çalışan morfin bariyerini aşmak için fırsat kolluyordu. Sims'in becerikli ellerini hep duymuştum, şimdi bizzat hissediyordum.

Ben : "Sizin de benim düşündüğümü düşündüğümü zannediyordum" diye gayet emin bir şekilde söylerken aslında panik içinde bir ümitle Sims'in başka bir teşhis koymasını ve asla bir safra taşı ve safra kolığı düşünmediğini söylemesini diliyordum. Sims bir an duraksadı, sonra şakacı olmağa boşuna gayret ettiği bir sesle : "Sizin de bildiğiniz gibi ben cins-i latiflerle uğraşmakta ve daha aşağı katlarda ikamet etmekteyim" dedi. Bu lafların sadece bir kaçış olduğunu hissediyordum. Tanıdığımız cerrahlar arasında iç hastalıklarından da gayet iyi anlayan biri varsa o da Marion Sims idi. Beni kandıramazdı. Çünkü hayatını çok iyi biliyordum. Ayrıca Sims'i zorlayarak durumum hakkındaki hakiki kanaatlerini söylemeğe fırsat kalmadan güneyle alışkanlığı ile Paris'e de beraber getirdiği zenci hizmetkari, Dr. Trousseau'nun geldiğini haber verdi. Trousseau da hemen kapıda belirdi. Altmış yaşlarında, uzun boylu, dikkati çekecek derecede zayıf ve kamburca duruşlu, uzun saçlarını geriye doğru taramış, keskin hatları olan bir yüze sahip bir zattı. Sims'i kısaca selamladıktan sonra bana kendini tanıttı ve başka

hiçbir şey söylemeden beni muayene etmeğe hazırlandı. Safra sistemi ve karaciğer hastalıklarında idrarda safra boyalarının tespiti metodunu bulan, Fransa'nın bu en tanınmış dahiliye uzmanını daha önce hiç görmemiştim. Sadece hakkında söylenenleri ve parlak teşhislerini duymuştum. Onun teşhisteki bu ustalığı Citä-insel'deki bir ortaçağ hastanesi olan "Hotel Dieu" nün tıkabasa dolu olan koşullarındaki inanılmaz çok hasta materyaline dayanmaktaydı. Trousseau çok kısa bir iki soru sordu. Aynı zamanda da çok dikkatlice muayenesine başladı. Hemen sağ omuzumdaki ağrı kendini belli etti. Aynı anda da o sağ kaburga altındaki "yumruk", ve hemen sırtımdaki ağrı ve bütün sağ tarafımı kasıp kavuran bir cehennem oluştu.

Trousseau sol elinin üç parmağı ile mide bölgeye bastırıldığında istemeden bağırdım. O, dikkati çekecek kadar sarı ve yorgun görünüşlü gözleriyle bana baktı. Benim ağrıma hiç reaksiyon vermeden zayıf bir sesle bunun teşhis için çok kıymetli olduğunu söyledi. Karaciğerin alt kenarını palpe etti. Zayıf ve renksiz elleri bu sırada kaba bir tornavida kuvvetinde idi. Aniden doğruldu ve sivri parmaklarıyla gömleğinin manşetlerini düzeltti.

İlk anda hiçbir şey söyleyemedim. Trousseau hala manşetleriyle uğraşırken : "Sizin doktor olduğunuzu duydum. Meslektaşlarım arasındayken hep tam hakikatten yanayımdır. Eminim ki siz de bu tutumu onaylarsınız." diyerek verecek cevabımı beklemeden o gri gözlerini bana dikti. Ve devamla: "Durumunuz gayet açık. Safra taşlarını kesin olarak teşhis etmek zordur. Fakat sizin durumunuz çok tipik. Safra keseniz adamakıllı büyümüş ve karaciğer kenarından dışarıya sarkıyor. Palpe etmek olağanüstü kolay. Sizde en az bir tane büyük, gayrimuntazam ve uzun sürede oluşmuş bir taş var ve bu ilk kez kendini belli etmiş." diyerek bir süre sustu ve gözlerini daha da çok gözlerime fikse edip her kelimenin üstüne basa basa : "Taş büyük. Her halde hiçbir zaman safra yollarından geçemeyecek kadar büyük. Geçemeyecek, fakat tıkayacak büyüklükte" dedi. Konuşmaya devam etmeğe gerek yoktu. Trousseau'nun kararının ne ifade ettiğinin bilincindeydim. Benim hastalığımın olan kimselerin çoğunda olduğu gibi bende de safra kesem, taşı dışarı atmaya çalışacaktı. Küçük taşlarda doğal yolla bunu başarırken bende bu olmayacaktı. Bunun sonucunda da bu imkansız hedefe varabilmek için daima yeni ve ağırlıklı denemeler yapacaktı. Daima yeni ve çok daha ağır nöbetler haftalarca, yıllarca sürecekti. Safra yolları tıkanacaktı. Morfin, tek fakat her zaman da faydalı olmayan bir çare olarak kalacaktı. Safra kesesinin ilti-

habı, cerahatlenme, apse oluşumu ve sonunda da kesenin delinmesi ve taşların birçok iltihabi materyalle karın boşluğuna boşalması peritonit ve sonunda ölüm gelecekti. Benim çizgim bu idi. Trousseau'nun benim bu korku ve paniğimi fark ettiğini hissettim. Fakat bana oldukça soğuk ve uzak kaldı. "Daha fazla açıklamaya gerek olmadığını sanıyorum. Sizin için bir şans, taşın tekrar sükunet haline dönmesidir. Size bir diyet düzenleyip belladon yazacağım. Karlsbad'da dikkatli bir banyo kürü öneriyorum. Bu, sizin taşa olan yatkınlığınızı kırmağa çalışır. Tabii nöbet sırasında morfin kullanmanız gerektiğini söylemeğe lüzum yok. Sizdeki gibi birçok taşın uzun bir süre sessiz kaldığı sayısız vakalar gördüm." dedi. Bütün dünyam, memleketten memlekete, kıtadan kıtaya seyahat demek olan dünyam yıkılmıştı. Her gün diyet ve istirahat etmeğe yönelik bir hayat bana inanılmaz, saçma ve imkansız bir düşünce gibi geliyordu. İçimde her zaman taşıyacağım bu düşman, her an, her canı istediği zaman, dünyanın öteki ucuna bile gitsem bana saldırabilecekti. Trousseau'nun sanki çok uzaklardan gelen sesi kulaklarımda yankılanıyordu : "Hayatınız için mücadele etmek sizin elinizde. Bunun tıbbi hiçbir çaresi yok. Hiç kimse böyle bir taşı çıkaramaz ve ileride de çıkaramayacaktır. Sadece, tabiat, ara sıra taşın yaptığı abseyi karın boşluğuna değil de, karın duvarından dışarıya boşaltır ve cerahatle birlikte taşları da dışarıya atar. O halde bu şekilde bir imkan da bulunmaktadır... Reçetenizi gönderirim." Veda anlamına gelen bir hareketten sonra: "Baylar, iyi geceler" deyip tamamen şaşkın durumda olan Sims'in onu yolcu etmesini beklemeden çıkıp gitti.

Donmuş kalmıştım. "Emirle, tavsiyeyle, yönetmelere bağlı bir hayat için yaratılmadım" diye mırıldandım ve doğrulmaya çalıştım. Fakat Sims, üzerime eğilerek beni sımsıkı tuttu. Zaten hemen yeniden omuzuma yayılarak başlayan ağrılarla kendimi yeniden yatağa bıraktım. Fakat şaşkınlık ve isyanım daha da arttı: "Sims, siz büyük bir cerrahsınız, ünlü bir cerrah. Siz ne teorisyensiniz ne de benim gibi gezginci. Siz yeni buluşlarınızı ve yeteneğinizi kanıtladınız. Doğanın bir rastlantısını beklemeden sizin bistüriyle girişiminizirica etsem ne yapardınız?" Sims bana korkuyla baktı: "Bunun imkansız birşey olduğunu ve en geç sekiz gün sonra periton iltihabından öleceğini bilen bir kişi varsa o da sizsiniz. Bu konuda daha fazla konuşmak istemiyorum." Ben inatla zorladım: "Eğer enfeksiyondan kaçınmak için emin bir yol olsaydı, safra kesesine varıp içindeki taşı çıkarmayı göze alabilir miydiniz?" Sims bana şüpheyle baktı: "Eğer sizi rahatlatıcaksa,

evet diyeyim" diye çok tatlı ve yumuşak bir sesle konuştu ve devam etti: "Fakat böyle bir imkanımız var mı?" Ben: "Hayır. Fakat Glasgow'daki Joseph Lister'de var. Siz henüz onu tanımıyorsunuz. Fakat onunla tanışmalısınız. Onu ziyaret ediniz. Onun ameliyat yaralarını size göstermesini sağlayınız."

Sims, inanılmaz tatlı bir sesle: "Peki size söyleyeceklerimi tutarsanız ben de dediklerinizi yapacağım. Size tekrar morfin vereceğim, uyuyacaksınız, sakinleşeceksiniz ve tehlikesizce Kalsbad'a seyahat edebilecek duruma gelinceye kadar bu evde kalacaksınız."

Eğer o Kalsbad'da geçirdiğim yaz, safra kesesi cerrahisi probleminin çözümü için daha onbeş yıl geçmesi gerekeceğini bilseydim, acaba bu kadar ümit dolu ve iyimser olmama rağmen bu dertle onbeş yıla mahkum olmayı göğüsleyebilir miydim?

Benim gözümde safra taşları probleminin cerrahi yolla çözülmesi 1879 yılında başladı. Bu konuda Birmingham'daki Lawson Tait, çok özelliği olan, çok gayretli ve çok olağan dışı cerrahlardan biriydi. Tait'i tanıdığım zaman, Paris'te ilk safra kesesi krizim tuttundan beri oniki yıl geçmişti. Bu oniki yıl içinde hiç kimsenin dayanamayacağı kadar büyük ağrılar çektim. Bir iki kere morfinmanlık sınırında yaşadım ve sonunda ölümün devamlı yakınlığına alıştım. Aynı zamanda o yıllarda karım Susan'da en büyük mutluluğu buldum. Bana olan ihtimamı ve safra kesesi taşlarımın gittikçe uzayan sürelerde sesiz kalması dolayısıyla büyük bir mutluluk yaşadım. Yeniden ümitlerimi kazandım ve o iflah olmaz seyahat hayatımı yeniden yaşamağa başladım. Hiçbir zaman morfin rezervim olmadan seyahat etmedim ve bu seyahatlerde hastalığım hiç olmazsa bir kere kendini hatırlatıyordu. Bütün bunlara rağmen dolu dolu bir yaşam sürdüm, bir yıl boyunca haricen sağlıklı kaldım. Bunlardan sonradır ki, güney denizine unutulmaz bir seyahat sonrası gelişen olayda Lawson Tait ilk defa hayatıma girdi.

1879 yılı sonbaharının sonlarında Susan ve ben Pariste buluştuk. İlk ziyaretlerimden biri Marion Sims'e oldu. Sims bu arada uzun süre New-York'ta yaşamış, ancak şimdi zamanının çoğunu Avrupada, Paris veya Roma'da geçirir olmuştu. Şöhreti ve hastalarının sayısı azalmamıştı. Buna karşılık yüzü biraz yorgun ve çökmüş görünüyordu. İki yıl evvel New York'ta ağır bir pnömoni atlatmıştı. Bu hastalık o dayanıklı ve birçok hastalık görmüş adamda, gözden kaçmayacak izler bırakmıştı.

Yaşlı zenci hizmetçisi bizi salona götürürken Sims:"Aman allahım" diye haykırdı, "Pariste yatmış olduğunuz günler aklıma geldi. Hani Trousseau size

teşhisi koymuştu ve siz çaresizlik içinde benden ameliyatla taşları almamı ve hayatınızı kurtarmamı istemiştiniz. O zaman tek bir düşünceniz vardı: Safra taşlarınız sizi öldürmeden safra kesesi cerrahisinin oluşmasına yetişmek. Biliyor musunuz ki hakikaten mak-sadinıza ulaşmış bulunuyorsunuz?"

Uzun seyahatim ve beyin problemleriyle olan uğraşlarım dolayısıyla safra kesesi cerrahisi alanında herhangi bir girişim olduğuna dair hiçbir şey duymamıştım. Sims'in yüzündeki ifadeden içimde bir ümit ışığı belirmişti:"Nihayet oldu mu?" diye sordum. Fakat o başını salladı:"Hayır" ama sözünü tamamlamak ihtiyacı duydu:"Ben sadece denedim. Yeni bir metot buldum. Bir başkası bu metotla başarıyı sağladı." Ben "Peki bu kim?" diye sordum. O : "Birmingham'dan Lawson Tait. Eminim ki adını duymuşsunuzdur. O, yumurtalık ularının ameliyatında Spencer Wells'in en başarılı rakibidir. Birkaç yüz başarılı ameliyatı var ve ölüm oranı sadece yüzde onüç. Enteresan olan biz kadın doğum hekimlerinin ilk önce safra kesesine yaklaşımları.. Fakat bizden başka karın ameliyatlarına cesaretle kim yaklaşabildi ki? Neyse. Tait 23 Ağustosta, yani sekiz hafta önce Birmingham'daki özel kliniğinde kırk yaşında bir hanımı, benim metodumla ameliyat etti. İki büyük safra taşı çıkardı. Safra kesesini deriye dikerek dışarıya ağızlaştırdı. Sonunda bir fistül kalarak hastada tam şifayı sağladı. Ameliyat hakkında bütün bildiğim Tait'ten aldığım kısa bir mektupta bildirilmişti ve benim metodumu kullanarak bu sonuca ulaşmıştı. Ameliyatı henüz bildiri olarak sunmamış. Duyduğuma göre 11 Kasım'da Londra'da tebliğ edecekmiş."

Sims başını eğdi. Yüzündeki yorgunluk daha da artmıştı belki de kendi deneyiminin kötü sonuçlanması bir an için onu rahatsız etmişti. Fakat duygularını hemen bastırarak: "Size Tait'e gitmenizi tavsiye ederim. Eğer kendisini şahsen tanımıyorsanız ona vermek üzere size bir mektup veririm. Tait 34 yaşında. Yani benim yarı yaşında. Kolesistostomiye de Ovari-otomi gibi ustaca yapacaktır. Eğer başka çareniz kalmazsa ona güvenebilirsiniz." Susan hemen kadınca bir tepkiyle: "Tait iyi bir insan mı? Yani rahatça konuşulabilir mi? Sempatik mi?" diye sordu. Sims bir an durakladıktan sonra: "Hayır" dedi. "Doğrusunu söylemek gerekirse pek rahat ilişki kurulacak biri değil. Birçokları onu körlemesine çılgın bir boğa olarak niteliyorlar. Mesleğinde çılgın, sevgisinde çılgın ve nefretinde çılgın. Zannediyorum eşiniz Henry'de Tait'e tıpatıpına benzeyen birini tanıyor." Ben:"Kimi kastediyorsunuz?" diye sordum. Sims:"Siz 1848 de yani bundan otuz yıl önce ilk defa Edinburg'a geldiğinizde, o

sırada kloroform narkozunu bulan kadın doğum doktoru Profesör Simpson ile görüştüğünüzü bir konuşmamızda bana söylemişsiniz. Tabii o çoktan öldü. Fakat herhalde kendisini hatırlıyorsunuzdur : İri yapılı ve muktedir bir! Tait tıpkı onun yapısında." Daha sonra hayret uyandıracak bir tonda devam etti:"Tait 1845'te Edinburg'ta doğdu. Yani sizin İskoçyaya ilk gelişinizden üç yıl önce. Resmi olarak Tait'in babası Edinburg'da babasız çocuklar yurdunda çalışan Mr.Archibald Tait olarak görünüyor.Fakat birçokları Tait'in hakiki babasının Profesör Simpson olduğuna inanıyorlar. Tait'le görüştüğünüz zaman onun Simpson'un oğlu olduğuna hiç şüpheniz kalmayacak. Tait bu söylentileri hiç yalanlamıyor. Hatta benimsemiş görünüyor."

Sekiz gün sonra Birmingham'a doğru yola çıktık. Londra'da Lister'i ziyaret ettik. O artık iki yıldan beri kraliyet üniversitesinde kendi antisepsisini daha iyi öğretmek için profesör olarak çalışmaktaydı. Çünkü bütün iyi sonuçlara rağmen antisepsi, tutucu İngiltere'de hala tartışılmakta ve kabulü için savaşlar verilmekteydi. Seyahatimizin maksadının Tait'le görüşmek olduğunu söyledik. Lister önce dikkati çekecek şekilde sustu. Sonra: "Yaptığı ameliyatı duydum. Fakat size tavsiyem benim adımdan ona bahsetmemenizdir. Tait, Antisepsinin yeminli bir düşmanıdır. O da Spencer Wells gibi, benim antisepsiyi bulmamdan önce over tümörlerinde büyük bir şifa oranı sağlamıştı. Hatta Wells'in yüzde yirmibeş ölüm oranına karşı Tait sadece yüzde onüç mortalite ile elli vaka yayınlanmıştı. Herhalde o da bu arada karbolü denemişti. Ama birçokları gibi oldukça yüzeysel ve hatalarla dolu bir deneme olmuş. Şimdi benim çalışmamı konuşmalarında ve makalelerinde çok sert bir şekilde eleştirip çok saçma bulduğunu ifade ediyor. Bu zat peşin yargılarından asla dönmeyen bir kişi ve karşıtları için amansız bir düşmandır. Hatta Simpson'dan daha amansız. Bazan öyle görünüyor ki bu savaşını sadece bana karşı sürdürmek istiyor."

Benim büyük beklentilerime ilk darbeyi vurduğunu herhalde Lister pek farketmedi. Devamla:"Bunun için benim adıma hiç ağzınıza almayın. Aksi halde sizinle tek kelime bile konuşmadan evinden kovar. Şüphesiz kendisi alışılmamış bir adam. Sadece ovariometriyi gerçekleştirmekle kalmamış, ilk olarak bir uterus adneksini kronik iltihap nedeniyle radikal olarak çıkarmış ve yıkama ve drenajla peritonitle savaşmıştır. Raslantı veya kader diyelim, göreceli olarak daha az sayıda ağır infeksiyon ve ölüm oranı vardır. Fakat inadı yüzünden bütün dezenfeksiyon maddelerini redetdiği için hastanesi bir mezbaha gibi kokmaktadır."

Başlangıçtaki ümidimizi sarsan bir güvensizlik duygusuyla Birmingham'a geldik. Tait burada pek tanınan bir kişi. Hamal bile onun Spark Hill Hospital'de ameliyat yaptığını, özel hastane ve evinin Crescent 7'de olduğunu biliyordu. Önce Sims'in tavsiye yazısını bir ulak ile Crescent'e yolladım. Aynı ulak birkaç saat sonra otele bir cevap getirdi. Herhalde bir sekreter tarafından yazılmıştı. Kağıtta sadece şöyle yazıyordu: "Yarın sabah saat 11.00" sadece bu. Ertesi sabah Susanı otele bırakarak Crescent'e gittim. Tait'in hastaneyle birlikte bulunan evi kasvetli ve ruhsuz bir bina idi. Tıpkı Birmingham'daki yüzlerce binada olduğu gibi, bina girişindeki bir odada genç denilebilecek bir erkek sekreter bir not almaktaydı. Dikte ettirenin sesi yandaki odada konuşmakta ve duvara asılı bir borudan buraya gelmekteydi. Yüksek tonda ve oldukça rahatsız edici ses borudan şöyle diyordu : "Herife yaz. İstediklerini yapmaktansa aforoz edilmeyi tercih ederim." Sekreter: "Peki Mr.Tait. İsteklerinizi yerine getiremeyeceği için Mr.Lawson Tait'in üzgün olduğu şeklinde yazarım". Konuşma borusundan gelen ses daha yüksek perdeden ve daha kızgındı: "Ben öyle demedim." Sekreter: "Tabii efendim.Ama benim söylediğim de aynı şeyi ifade ediyor ve daha kolay okunur."

Kırmızı saçlı sekreter kartvizitime bir göz atıktan sonra: "Mr.Tait.Yanımda New York'tan Mr.Hartman var." Konuşmasını keserek bana: "Tait şu anda burada ameliyat yapıyor.Hemen benimle gelin. Yoksa öğleden sonra muayeneleri bitmeden sizi onunla tanıştıramam."

Beni yarı aydınlık bir koridor boyunca yürütüyordu. Bir yerde bir kapı çarptı ve hükmeden ve aynı zamanda kulağa melodik gelen bir ses cınladı: "Bu hemşire Mary hangi cehenneme gitti?" ve bir hanım sesi cevap verdi:" Şeytan çarpsın ki bilmiyorum". Aynı anda da, daha aydınlık bir koridora gelmiştik, genç bir hemşire, karşısında da orta boylu, geniş gövdeli kaba köylü görünümlü, büyük bir Mackintosh önlüğü giymiş bir zat duruyordu. İri kocaman yuvarlak başı, sık ve uzun saçlarla kaplıydı. Kılıklı kolları çıplaktı. Normal sayılacak bir iki değişiklik dışında sahiden sanki karşımda otuz yıl önce Edinburg'ta kendi üzerinde deneyler sonucu kloroformun anestezi etkisini bulan ve bana bu buluşunu anlatan Simpson duruyordu. Şimdi karşımda zatın başı sanki Simpson'un güçlü, ateşli fikirlerle dolu olan kavga ve kin dolu başıydı. Tait'in kırmızı yüzündeki gözlerinde öyle çılginca bir parıltı vardı ki, bu parıltıyı sadece Simpson'un gözlerinde görmüştüm. Bakışlarını hemşireden bana doğru çevirdi. Sekreter beni tanıştırmak için aramıza girdiğinde,

güçlü burnunun altındaki ince fakat muntazam dudakları sekretere bir öfkeyi haykırmak üzereydi. Sims'in adı geçti. Bunun üzerine başını yeniden bana çevirdi. Sims'in adı onu biraz yumuşatmışa benziyordu. Sesi belirgin derecede yumuşadı ve: "Eh ... Birşeyler görmek istiyorsanız benimle gelin. Daha sonra da konuşuruz." dedi. Bana sırtını dönüp hemşireyi ve bir asistanını peşine takıp önümden yürümeğe başladı. Bir kapıyı açınca küçük, çıplak bir ameliyathaneye girdik. Tahtadan yapılmış ve sadece bir Mackintosh beziyle örtülü bir masa üzerinde bir kadın hasta yatmaktaydı. Masanın yanındaki başka bir masada dumanı çıkan sıcak veya soğuk suyla dolu kaplar, birçok sabun ve çok temiz görünen havlular durmaktaydı. Aletler ve süngerler de bir havlu üzerinde duruyordu. Bunların dışında hiçbirşey yoktu. Lister haklıydı. Ne karbol dolu bir tas, ne karbol içinde bir alet, ne ameliyat bölgesini örtecek karbole batırılmış bezler, ne de bir sprey. Bunlardan başka Lister'in cerrahiye kazandırdığı ve böylece büyük zaferler kazandığı devrimsel hiçbir şey bu ameliyathanede yoktu. Tait kadının karnını sabunla ve suyla temizledi. Asistan kloroform vermeğe başladı. Tait dikkati çekecek kadar küçük bir kesi ile karın duvarını açtı. Bunu bir iki küçük bistüri darbesi izledi. Daha sonra kalın ve kaba yapılı ve fakat becerikli parmaklarıyla pelvis içine doğru derinlere indi. Tait göz kontrolü olmadan, sadece ellerinin marifetiyle yapışıklıkları çözüyor olmalıydı. Süngerler, kanamaları durduruyordu. Bir damardan kan fışkırmaktaydı. Bistürisini sap tarafından ağızına sokup dişleriyle tuttuktan sonra iki eliyle kanayan damarı bağladı. Yüzüne baktığımda değişik bir vahşilik gördüm. Tait, yaptığı işten büyük bir zevk almaktaydı. Bistüriyi ağızından alarak bir iki küçük girişim daha yaptı ve bıçağı yeniden vahşi hayvan dişlerine benzeyen dişleri arasına sokup tuttu. Yeniden damarlar bağlandı. Tekrar bıçakla girişimler yaptı. Kesip ayırdığı yumurtalık ve beraberindekileri bir çöp kovasına fırlattı. Bir iki bağlama daha yaptı. Sonra karnı bir sihirbaz ustası hızıyla ve kimsenin yardımı olmadan kapattı. Asistan sadece kloroform veriyordu ve ameliyatı seyrediyordu. Başka hiçbir şeye karışmağa izni yoktu. Sonunda yara sarıldı. Bütün bu işlemler sekiz dakikadan az bir süre içinde yapılmıştı. Tait ellerini sadece sıcak suyla yıkadı. Önlüğünü duvardaki bir çengele astı ve bana delici bir bakış fırlattı: "Yani siz kolesistektomi yaptığımı duyup, Dr.Sims tarafından mı bana gönderildiniz?" diye sordu. Daha cevap vermeme fırsat kalmadan kapıdan çıktı. Daha sonra kötü aydınlatılmış ve birçok kadın hastanın yatmakta olduğu bir koğuşa girdi. Lis-

ter'in "mezbaha kokusu" diye adlandırdığı koku, ameliyathaneden daha da belirgin olarak burada burnuma geldi. Bu koku antiseptik çalışan bütün hastanelerde karbol kokusu ile giderilmişti. Şaşılacak şeydir ki koğuş, antisepsi öncesi hastaneler gibi cerahat ve çürüme kokmuyordu, fakat hava itici ve rahatsız edici bir koku taşıyordu. Tait: "Doğal havanın kokusunu duyuyor musunuz? Bu koku, Londra'daki bir efendinin bir zamandan beri kullanıp hastane koğuşlarını zehirlediği kimyasal pis koku değil. Biz onun küçük canlılar dediği masal yaratıklarından korkmuyoruz. Bolca iyi İngiliz suyu ve iyi İngiliz sabunuyla bu yaratıklar onun kimyasal maddelerinden daha çok etkilenirler. Ben okullu değil, bir alaylıyım ve bütün öğretilerin canı cehenneme. Sadece sağlıklı bir mantık geçerlidir. Başka birşey değil." Kadınlardan birkaçı inledi. Herhalde çok ağrıları vardı. Son yatağın başında Tait şöyle bir yüzüne baktı. Benim yüzümdeki ürkme ve şaşkınlık ifadesi onu hiç etkilememiş görünüyordu: "Benim hastanemde ağrıya karşı hiçbir ilaç kullanılmaz. Bu ilaçlar ancak, şöyle veya böyle, ölecek olanlar içindir."

Tait de Paris'teki Pean gibi duygusuz ve soğuk bir teknisyen miydi? Kendisi acaba hiç ağrı çekmemiş miydi? Sims'ten duyduğuma göre Avrupa'da safra taşlarını başarıyla çıkaran ilk cerrah olması dolayısıyla bu hastaların ne ızdıraplar çektiği hakkında hiç mi bir fikri yoktu? Kolesistostomi ameliyatını da şimdi seyrettiğim ameliyat gibi çılgın bir ivedilikle mi yapmıştı?

Tait daha samimice bir davranışla: "Haydi gidelim. Öğlen yemeğini benimle yersiniz. Böylece size safra taşı hastamı gösteririm. Bu hanım şimdi mükemmel sağlıklı bir halde. Fakat ameliyat edip size ameliyatı gösterecek yeni bir vakam maalesef yok."

Yemek salonunda Tait'le yalnızdık. Sadece bir hizmetli sessizce büyük miktarda şarap ve yiyecekler taşıyor ve Tait birkaç kelime dışında hiç konuşmadan bunları büyük bir iştahla mideye indiriyordu. Hanımının seyahatte olduğunu bundan dolayı yalnız yemek zorunda olduğunu söyledi. Benim yeyip yemediğime kesinlikle dikkat etmiyordu. Arada bir sandalyesinin yanında yatmakta olan küçük, mavi İran kedisini besliyordu. Son olarak büyük bir peynir dilimini de bitirip, üzerine iki bardak şarap daha içince, ilk kez başını kaldırıp bakı. Uzun ve kalın bir puro yakıp ayağa kalktı. "Yine zaman doldu" diye başlayıp konuşmasını sürdürdü: "Şimdi gelin size hastamı göstereyim. Saat 12.30 da poliklinik çalışmam başlıyor. Şimdiden düzinelerce insan oturmuş bekliyordur. Her muayene bir dakika sürüyor ve hastalara ne hastalıkları ol-

duğunu açıklamam da yarım dakika. Bu bile bütün zamanımı alıyor.”

Kadife ropdöşambrını bir koltuğun üzerine atıp kalın bir tüvit palto giydi. Araba dışarıda bekliyordu ve biz beş dakikada birçok caddelerden geçip büyük bir eve vardık. Birkaç dakika sonra kırk yaşında bir hastanın yanında idik. Hasta oldukça rahat görünüyordu. Tait beni “Amerikalı bir cerrah arkadaş” diye kısaca tanıttikten sonra hastaya :“Nasılısınız?” diye gürlledi. Kadın: “Oh, iyiyim.” Tait: “Bir sıkıntınız var mı?” Hasta: “Sadece fistül biraz fazlaca ıslatıyor. Fakat bundan önce çektiğim yanarda bu hiçbir şey.” Tait’e bir mucize sonucu kurtarılmış bir hastanın hayran gözleriyle bakmaktaydı. Tait yarasını açmasını söyledi. Hasta bana utangaç bir bakışla yarasını açarken Tait hiç ayrıntılara kaçmadan: “Hasta bana sağ tarafındaki şiddetli kramplarla geldi. Sağ böbreğinin üzerinde hareketli bir tümörü vardı. Üç olasılık söz konusuydu: Ya bir mobil böbrek, ya bir pankreas tümörü veya taşlar dolayısıyla şişmiş bir safra kesesi. 23 Ağustos’ta on santimetre boyunda bir kesi ile karnı açtım. Hemen safra taşlarını tespit ettim. Bir iğne ile 300 gram safra boşalttım. Safra kesesini açıp çok sayıda büyük taşlar buldum. Bu taşlardan birini çıkarmak için ezmek mecburiyetinde kaldım. Taşlar çıkarıldıktan sonra safra kesesinin duvarındaki ağız karın kesesinin üst tarafına dikildi. Dört hafta sonra da hasta sağlığına kavuştu. Gördüğünüz gibi artık hiçbir ağrısı yok.” Bir tabaka pansuman kapamasını tutan flasteri bir çekişte çıkardı. Taze ameliyat yarası meydana çıktı. Henüz iyileşmiş ameliyat yarasının üst kısmında kenarları kızarmış küçük bir delik durmaktaydı. Bu küçük delikten bir iki damla safra geldi. Tait “Mucizevi bir fistül bu. Biraz safra geliyor ama safranın çok büyük bir kısmı da normal yoldan akmakta. Safra kesesi normal büyüklüğüne indi. Günün birinde yeniden bir taş meydana gelse bile, bu fistülden girip o taşı da parçalayarak çıkarırız.” Yeni bir flasterle kapama bezini yapıştırdı. Hasta: “Bu delik hiçbir zaman iyileşip kapanmayacak mı?” diye sordu. Tait: “Tabii ki kapanmayacak. İyi günler.” Bana hasta ile vedalaşmaya zaman bile bırakmadan Crescent 7’ye geri dönmek için atları kırbaçladı. Bu arada sekiz veya on fayton birikmişti. Tait: “Her günkü değirmen dönecek. Sizinle burada vedalaşmak durumundayım. Yakında ameliyatım hakkındaki geniş bildiriği Londra’da duyarsınız. 11 Kasım’da Royal Medikal ve Şirürjikal Cemiyeti’nin toplantısında sunacağım. Benim tanıdığım kodamanlar pek ilgileneceğe benzemiyor. Fakat umurumda değil. Belki de o zamana kadar ikinci bir safra taşı vakası karşıma çıkar. De-

diğim gibi eğer sizde kritik bir durum olursa, sizi taşlarınızdan kurtarmak benim için büyük bir zevk olur. Şimdilik beni affediniz. izninizle” .

Susan ile ben aynı akşam Birmingham’ı terkettik. Bacalardan çıkıp caddeye çöken gri duman, bizim moralimizi de olumsuz etkiliyordu. Beni Tait’e getiren beklentinin hayal kırıklığına dönüştüğünü söylersem yalan söylemiş olurum. Çok acil duruma düştüğüm bir saatte beni ameliyat edebilecek bir cerrahın var olduğu ve çalıştığı fikri içimde canlı olarak duruyordu Fakat yine de üzerimdeki ağırlığı bir türlü atamıyordum. Bu ağırlıkla o çok acil durumun hiç gelmemesini ve beni Tait’in bıçağına muhtaç etmemesini diliyordum. Hiç olmazsa öteki cerrahlar da bu ameliyatı öğrenip yapınca kadar. Doğruyu söylemek gerekirse, Tait’le ilk karşılaşmam üzerimde bir şok etkisi yapmıştı. İşte dış görünüşü ve yaptıklarının yabaniliği, işte antisepsiyi çilginca reddedişi. Daha sonra da başka şeyler. Kendi kendime soruyordum. Bir ameliyat, sonucunda, hayat boyu sürececek açık bir fistül bırakacaksa “şifa” ismini hak eder miydi? Hem bu soruları soruyordum, ama hem de beni Tait’n bu ilk başarısına kadar hayatta bırakan kadere nankörlük mü ediyordum diye düşünüyordum. Ama hep yeni sorular geliyordu aklıma. Safra kesesini ne diye karın duvarına ağızlaştırıyordu? Hiçbir zaman iyileşmeyecek fistül niçin? Elbette ileride oluşacak taşlar için kolay bir erişim yolu olurdu. Fakat safra kesesinin, safrayı barsağa ulaştıran bir depodan başka görevleri de mi vardı? Kese vazgeçilemeyecek bir organ mıydı? Safra doğrudan hepatik kanaldan koledoktan barsağa akamaz mıydı? Tüm safra kesesi karaciğerden ayrılıp taşlarıyla birlikte çıkarılmaz mıydı? Safra kesesinin gerekli olup olmadığını daha fazla düşünmeme vakit kalmadı. Trenimiz Londra garına girmiş ve durmuştu. Ben de pencereden bir hamal çağırmak üzereydim ki, yıllarca tekrar etmeyen şey başıma geldi. Tıpkı Paris’te Marion Sims ile beraber olduğumuz o akşam gibi. Ağrının ilk şimşegi sağ omuzuma doğru yükseldi ve büyük bir ağrı da sağ kaburga yayının alt tarafına kenetlendi. Ancak ağzımdan üç kelime çıkabildi: “Aman Taite değil”. Susan trenden inmeden bana opium verdi. Çok büyük zorluklarla “Westminister Place Hotel” de bir apartmana vardım. Nöbet o kadar şiddetliydi ki, yeniden morfin ve belladon aldım. Ayrıca sürekli sıcak uygulaması ile ağrı biraz hafifledi. Susan, Lister’i alarme etmeğe çalıştı, ama ona ulaşamadı. Onun yerine Sir Tames Paget bir asistanı ile birlikte geldi ve gece boyunca kaldılar. Paget, bir taşın safra yollarına düşmesi sonucu safra akışında bir tıkanma oluştuğunu saptadı. Bütün vücudumun

yüzeyi sarı bir renk aldı. Kuvvetli kusmalar bütün vücudumu sarsmaktaydı. Karaciğerimin alt kenarında oluşan bir kitle saatten saate büyüyordu. Sonunda Susan yine de Tait'in çağrılmasını düşünmeğe başladı. O anda bir kere daha bir mucize oldu.

Yardıma çağrılmış olan otel doktoru, ben yarı baygın yatarken, Susan'ın rızası ve iki otel hizmetlisinin yardımı ile bir tedavi usulüne başvuracaktı. Bir keresinde bir işçi mahallesinde bu yöntemi denemiş ve başarılı olmuş. Sıcak sargılarla bütün vücudumu sarıp safra yollarının genişlemesi için belladon verdikten sonra ayaklarımdan tavana astı ve taşın yeniden safra kesesine düşmesi için beni sarsmağa ve sallamaya başladı. Bu arada şuurumu kaybettim. Fakat bu garip ve ümitsiz deneme sonuç verdi. Yirmidört saat sonra hemen hemen ağrısız olarak uyandım ve Susan'ın yorgun fakat mutluluk dolu yüzüyle karşılaştım. Tekrar ayağa kalkmak için dört hafta daha kesin diklenmeye, ondan sonra da nekahat dönemi için de iki haftaya daha ihtiyacım oldu.

Mucize bu kadarla kalmadı. Bu haftaların sonunda Susan, postadan gelmiş mektupları okumam için ilk defa bana verdi. Gelenler arasında hastalığım sırasında Susan'ın yardım için yazdığı hekim dostlarımla cevapları da vardı. Bunlardan birisi Alman Profesör Friedrich Von Esmarch'tandı. Kendisini birkaç yıl önce Susan'la Kiel şehrinde ziyaret etmiştik. Şimdi altmışbeş yaşlarındaydı ve "Esmarch usulü kansız ameliyat" tekniği ile ün kazanmıştı. Bu teknik, ekstremitelerin elastik lastik bantlarla geçici olarak boğulması sonucu kansız, daha doğrusu az kan kaybı ile ameliyat edilmesi yöntemiydi. Esmarch kocaman beyaz sakalı ve ameliyat sırasında giydiği bayramlık parlak siyah cüppesi ile Susan üzerinde derin bir etki bırakmıştı.

Esmarch'ın mektubu 25 Kasım tarihini taşıyordu. Mektubun benim için bir tür talih yıldızı olarak karşıladığım bölümü şöyleydi: "Sims ve Tait'in öncülüğünden sonra, safra kesesi cerrahisinin daha hızlı ilerlemeler kaydetmesi sonucu artık teselli olabilirsiniz. Kocher de Bern'de bu işle uğraşiyor.

Keza sizin şehirde de Keen. Hatta Kralın da Almanya için bunlara benzer planları var. Herhalde değerli başarılar gençlerle birlikte gelecektir. Benim asistanlarımdan olan Carl Langenbuch altı yıl önce henüz yirmiyedi yaşında Berlin'in en gözde hastanelerinden olan Lazarus hastanesinin yönetimine getirilmişti. Birkaç gün önce bana yazarak ilk fırsatta, koşullar yeterli olduğunda bütün hasta safra keselerini çıkarabileceği fikrinde olduğunu bildirdi. Hayvan deneyleri ile safra kesesinin hayati bir önem taşımadığını kanıtlamak

zorunda olduğunu, bunu mutlak göstereceğini, çünkü safra kesesinin doğuştan mevcut olmadığı birçok insanın ileri yaşlara kadar yaşadığının bilinmekte olduğunu yazdı. Langenbuch birkaç Berlin'li internistin de tasdik ettiği gibi çoğu hallerde safra kesesinin, kronik iltihaplar sonucu taşları meydana getirdiği fikrini de bildirdi. Bundan dolayı Sims ve Tait'in yaptığı gibi keseyi açıp taşları çıkarmanın bir yararı olmadığı gibi safra fistüllerinin oluşmasına sık olarak rastladığını ekliyor. Öyleyse sürekli bir şifa isteniyorsa safra kesesinin tümüyle çıkarılmasını, iyi bir antisepsi ile de tenik bir güçlük yaşanmayacağı tezini savunuyor. Zaten tasarladığı tekniği geliştirmek için kadavra üzerinde çalışıyor. Eminim ki hedefine çok yakın bir zaman içinde ulaşacaktır. Gelişmenin dolu dizgin ilerlediğine emin olabilirsiniz."

İki hafta sonra, tamamen kendimi topladığımda, henüz tanışmadığım Carl Langenbuch'a bir mektup gönderdim. Langenbuch, 1880 Ocak ayının başlarında mektubumu cevapladı. Zaten Esmarch'tan hakkımda bilgi sahibi olduğunu ve safra kesesini çıkarma tekniğinde oldukça emin bulunduğunu bildiriyordu. Ameliyatın çok büyük bir ameliyat olmadığını, en zor kısmının da safra kesesi çıkarılmadan önce duktus sistikus'un bağlanarak devamlı kapatılması olduğunu yazıyordu. Çok dikkatli çalıştığını ve sorumluluğunun tam bilincinde olduğunu vurguluyordu. Eğer Almanya'ya gidersem büyük bir memnuniyetle bana deneyimlerini ve ilerlemelerini anlatacağını da ekliyordu.

1880 yılının ilkbahar başlarında Berlin'de idik. Vardığımız ilk gün hemen Langenbuch'u aramaya başladım. Dör beş katlı büyük bir evde oturuyordu. Gri bina Friedrich caddesindeki istasyona yakındı ve 18 numaraydı. Ev o günlerin Berlindeki deyimiyle "müreffeh vatandaşlık" atmosferini yansıtıyordu. Kapıyı bizzat Langenbuch açtı. Karşımda en çok otuzbeş yaşlarında, zayıf ve biraz utangaç bir kişi imajını uyandıracak bir adam duruyordu. Fakat bakışları alışılmadık derecede içten ve doğaldı. Ancak benimle birlikte Berlin'in kuzeyindeki Bernauerstrasse'de bulunan hastanesine doğru giderken canlanıp konuşmağa başladı.

Papaz Boegheold'un 1865 te sosyal yönden tamamen ihmal edilmiş ve tarıfsız yoksulluk içinde kalmış kendi görev bölgesindeki işçiler için açtığı bu hastane Langenbuch'a çok büyük bir ün kazandırmıştı. 1863'te hastanenin çok zavallı bir döneminde oraya şef olmuştu. Şef oluşunun hikayesi oldukça ilginçti. Kilise hemşireleri hastaneyi kurtarmak için önemli çabalar göstermişlerdi. O sıralarda Laugenbuch, ünlü bir

kilise hastanesi olan Diakonissen- Anstalt Bethanien'de cerrah Wilms'in asistanı idi. Wilms, bir gün genç asistanını bir araba gezintisine davet ederek Lazarus hastanesine götürmüş ve asistanının şaşkınlıkla işittiği şu sözleri söylemişti: "İşe bu senin hastanen." Langenbuch'un hiç tereddüt etmeden kabul edişi, utangaçlığının ardında sağlam bir ani karar verme yeteneğinin yattığını gösteriyor. İlk ziyaret günümde beni alçak tavanlı, iyi ışıklandırılmamış, kiler gibi bir yere götürdü. Burada birkaç kadavra yatmaktaydı. Anlaşıldı ki, safra kesesinin tümünü rahatça çıkarabilecek bir yol bulmanın pratik denemesini yapıyordu. Yarım saatlik unutulmaz hayalet filmleri gibi bir süre yaşadım. Langenbuch önüne bir önlük bağladı ve genç bir kadın kadavrasında safra kesesini çıkarma metodunu bana gösterdi. Bu metodun kısa süre içinde hastaya bir zarar vermeden uygulanmasının mümkün olduğunu söyledi. Karın duvarında karaciğerin ön kenarı boyunca enine bir kesi yaptı. Bunu rektus kası boyunca yaptığı bir dikey kesi ile, yan yatmış T şekline getirdi. Karaciğerin hemen altında safra kesesinin kubbesi görüldü. Langenbuch ince ve kalın barsak kitlelerini süngerlerle karnın açılmamış alt bölümüne itti. Safra kesesinin büyük kısmının altında bulunduğu karaciğerin sağ lobunu yukarı doğru çekti ve benim elime bir ekartör vererek karaciğer lobunu bu durumda tutmamı sağladı. Basit bir disseksiyonla bir iki ligamenti kestikten sonra safra kesesini ve safra yolunu koledok kanalına kadar serbestleştirdi. Bir ipek ipliği kesenin çıkış ağzının altına geçirerek bağladı. Sonra tekrar bistüri ve makasla safra kesesini, yukarı kaldırdığım karaciğer lobunun alt yüzünde oturduğu yataktan dikkatle ayırdı. Keseyi örten peritonu bistüriyle çizdi ve bir iki bağ dokusunu kesti. Girişimin seyrini hiçbir damar bozmadı. Yani hiçbir damarı bağlamak gerekmedi. Langenbuch hiç acele davranmıyor ve dikkatli ve çok nazik çalışıyordu. Sanki varlığının bir bölümü metodundan yansıyor. Karaciğer bölgesinde herhangi bir yaralanmadan kaçınıyordu. Sonunda keseyi eline almıştı. Son bir kesi ile daha önce bağlamış olduğu safra yolundan da keseyi ayırdı ve sakın elleriyle bana uzattı. "Görüyor musunuz? İşte size eziyet eden organ. Siz de onun kolayca çıkarılabileceği fikrinde değil misiniz? Bu ekstirpasyon, burada olduğu gibi normal bir safra kesesinde değil, canlılarda ödemli, yapışıklık oluşmuş ve iltihaplı, hasta safra keselerinde de fazla bir zorluk çıkarmayabilir. Çok dolu ve şişkin safra keselerinde çıkarılmadan önce kesenin bir trokarla boşaltılması yararlı olabilir. Geriye kalanlar herhangi bir engel değeri taşımazlar. "Langenbuch yarayı yan yana getirerek

dikmeğe başladı. Bu sırada ameliyat planının hiç bir fazını atlamadan dikışı tamamladı. Sonra: "Sims veya Tait'in bütün yaptıkları, benim fikrime göre eksiktir. Bir yarım işle yetinmiyorlar. Hastalarını belirli bir zaman için taşlarından kurtarıyorlar ve açık bir safra fistülü ve yeniden taşlar üretecek hasta bir safra kesesi ile yarı sakat bir halde bırakıyorlar. Bir defa ağır hastalanmış bir safra kesesi artık muhafaza edilmemelidir. Safra, kese olmadan da barsağa akacak yolu kendisi bulur. Hatta duktus hepatikus veya koledokun bir yerde genişlemesiyle safra kesesi gibi yeni bir rezervuar geliştireceğini bile düşünmekteyim." diye konuştu.

Langenbuch önlüğünü çıkardı ve yıkandı. Çıkışa doğru konuşmadan yürüdük. Merdivende nihayet : "Herşeye rağmen yine de insanın önceden dikkatlice ve yeterince kendisini hazırlayabileceği bir girişim değil. Yakında canlılar üzerinde bu ameliyatı yapacak emniyeti kendimde bulabileceğimi ümit ediyorum. Ancak sadece bu yolla kurtarılabilecek bir hasta bulduğumda bu ameliyatı hemen yapacağım. İş bu noktaya geldiğinde, başarılı olup olmadığımı bildireceğim ilk insanlardan biri siz olacaksınız." dedi.

O zaman Langenbuch'un ilk başarılı ameliyatı için daha iki yıldan fazla bir zaman geçeceğini bilmiyordum. Keza ölümün beni değil de güzel, sevgili Susan'ımı almak için hazırlandığını bilmiyordum. Safra taşlarımın hayatımı tehdit edip etmediği çok arka planda kalmıştı. Birden bire ortaya çıkan mesele 1880 yılında Susan'da meydana çıkan kötü huylu mide tümörünün, cerrahi bir girişimle iyileşip iyileşmeyeceği meselesiydi. Susan'ın hayatı sönünce çok uzun bir süre benim de yaşama isteğim söndü. O hafta ve aylarda safra kesesi hastalığım nüks etseydi kendimi hiç savunmayacak ve Susan'ı takip edecektim. Fakat ölüm beni hiçbir sıkıntı çekmeden 1882 yılının 15 Temmuzuna kadar rahatsız etmedi. Yani Carl Langenbuch'un önce izah edip tasarladığı ameliyatı Lazarus hastanesinde yapınca kadar sağlıklı idim. O gün Langenbuch öğleden önce 1866'dan beri safra kolikleri geçirmekte olan kırk yaşındaki Berlin belediyesi sekreteri Wilhelm Daniels'i ameliyat etmiş. Bana gönderdiği, ve daha sonra 27 Kasım'da "Berliner Klinischen Wochenschrift" mecmuasında yayınladığı bildiriye şöyle diyordu: "Hastanın gittikçe zayıflaması, sürekli ağrılar nedeniyle gıda alamaması ve gittikçe yükselen morfinizm, hastanın eğişik bir yüzeyde, geriye dönüşü mümkün olmayan baş aşağı gidişine sebep olmuştu. Teşhis kesin ve gidişin böyle bulanık oluşu, hastayı tek bir kurtuluş yolunun bulunduğundan haberdar etmenin doğru olacağı kanısını uyandırmıştı. Kendisine bu işin

ilerisi ve gerisini anlattım. Akrabalarıyla tekrar düşünmesi ve karar vermesi için zaman tanınması da gerekliydi. Bir süre sonra 10 Temmuz'da Lazarus hastanesine yattı ve benden kendisini ameliyat etmemi istedi. Kendisini beş gün süreyle yatak istirahatinde tuttum ve hazırlıklar yaptım. Bu süre içinde her gün iki kez şiddetli nöbetler geçirdi. Ameliyat için 15 Temmuz kararlaştırıldı".

Langenbuch ameliyata kendi asistanlarının hepsinden ve özellikle kendi çocuksuz olduğu için oğlu yerine koyduğu genç asistan Dr.Löchlein'den başka Berlin'li birçok hekim ve cerrahı da tanık olarak çağırdı. Bunlar arasında yine ElsÑs caddesinde zaman zaman bir özel klinik işleten ve özel çalışmaları dışında Lazarus hastanesinde çalışan Berlin'in ünlü kadın hastalıkları doktoru Martin de vardı. Martin sonraları ameliyat hakkında bazı ayrıntıları da bana anlatarak benim kendim hakkında karar vermemi kolaylaştırdı. Langenbuch tıpkı kadavra başında bana anlattığı ve gösterdiği şekilde safra kesesini çıkarmıştı. Ameliyatta yaptığı tek değişiklik bir prevaz enjektörle safra kesesini boşaltmak olmuştu. Ameliyat, kesenin karaciğerden ayrılması sırasında meydana gelen önemsiz bir venöz kanama dışında hiçbir zorluk göstermemişti. Kronik olarak iltihaplanmış ve duvarı kalınlaşmış kese içinde Langenbuch iki adet kolesterin taşı bulmuştu. Daha 16 Temmuz'da Langenbuch hastasını ağzında yanan bir puro ile bulmuştu. Ağrının hayatını yıllarca cehenneme çevirdiği bu adam hiç ağrısız ve ameliyat sonu fistülsüz 27 Temmuz'da yataktan kalktı ve Eylül başlarında hastaneyi terk etti. Sims ve Tait'in kolesistotomisine karşılık Langenbuch'un kolesistektomi dediği taş dolayısıyla hastalanmış safra kesesinin tümünün çıkarılması ameliyatı ilk kez yapılmış ve başarıya ulaşmıştı. Langenbuch'un ilk bildirisinin yayınlanması hemen hemen hiçbir yankı uyandırmadı. 1883 te Alman cerrahi kongresinde ikisinin de şifaya kavuştuğu üç kolesistektomi vakası daha bildirdiğinde çok büyük bir ilgi görmedi. Hatta hastalarını da getirip takdim etmesi bile kimseyi bir tartışma ortamına sokmadı ve kimse bir soru sormadı. Hekimler arasında da sadece önemsiz eleştirilerde bulunuldu. Tait, Langenbuch'un ameliyatından haberdar olunca British Medical Journal'de yazdığı makalede bu ameliyatı "saçma" olarak niteledi. Hatta bir yıl sonra "tamamen saçma" diye isimlendirdi. ve Langenbuch'un safra taşlarının safra

içinde oluştuğu öğretisini basitçe "yanlış" diye niteledi. Langenbuch'a savaş açtı ve onun radikal safra kesesi cerrahisinin İngiltere ve hatta diğer yerlere yayılmasını engelledi. Tait bu direnişini müthiş bir inatla ellidört yaşında ölünceye kadar sürdürdü. Safra kesesi cerrahisine ilk büyük ivmeyi veren Tait, Langenbuch'un kesin sonucunu alacak olan son adımı atmasını bir türlü kabullenemedi. Onun taraftarları da Tait'in ölümünden çok sonralarına kadar onu savundular.

Hekimler dünyası büyük bir çekişme ve tartışma ortamına girdi. Cerrahlar ve dahiliyeciler arasında var olan sürtüşmeler ve cerrahların kendi sahalarına el atıklarını savunan dahiliyeciler olan çatışmaları bir yana, bu kez de cerrahlar arasında Tait-Langenbuch savaşından da daha ileri giden çatışmalar oldu. Ameliyatın kapısı aralanır aralanmaz, bir çok yeni ameliyat önerisi ve benzer ameliyatlar ortaya çıktı. Duktus hepaticus veya duktus koledokusta sıkışıp kalmış taşlardan ne kolesistostomi, ne de kolesistektomi yapmadan kurtulma yöntemi olarak safra kesesini ince barsağa, duodenuma ve hatta kolona anastomoze etmeği, böylece nedbeleşmiş ve geçirgenliği kalmamış safra yollarını devre dışı bırakmayı hedeflediler. Hatta bu yolların plastik ameliyatlara yeniden oluşturulmasına çalıştılar. Hatta bunu safra kesesi ve safra yolları tümörlerinde de uyguladılar. Bütün bu uygulamalar zinciri içinde rol oynamış hiçbir büyük isim öne çıkmadı. Onun için safra kesesi cerrahisinde Langenbuch'un radikal ameliyatının en çok uygulanan metot olmasına şaşmamalıdır. Sims ve Tait'in kolesistotomisi çoktan unutulduktan sonra da, Langenbuch'un metodu kesin olarak oturdu.

1884 yılının sonlarında, ilk beyin ameliyatı olan genç İngiliz Henderson'un yatağının başında otururken safra taşı nöbetim nüksettiğinde kendimi Langenbuch'a teslim ettim. O beni kronik iltihaplı ve ağır değişime uğramış safra kesemden ve içindeki şişe mantarı şeklini almış birçok büyük taştan kurtardı. Bir daha asla bir taş veya karaciğer bölgesinde bir şikayetim olmadı. Lawson Tait'in ölümünden sadece iki yıl sonra Langenbuch 9 Haziran 1901 de geç kalınmış bir akut apandisit sonucu ölünce, modern safra cerrahisinde son ve başarılı adımı atmanın şerefi ve şöhreti, sessiz ve sakin savaşı, çok kere aşağılanan ve oldukça geç kabul edilen bir çığır açıcı olan kendisinin oldu.